

BIBLIOTEKA
SHTETIT

NJERIU GJIGANT

ROMAN

SKENDER DRINI

814-57

026

SKENDEE DRINI

NJERIU GJIGANT

Roman

SHTËPIA BOTËSE «NAIM FRASHERI»

NË VEND TË PARATHËNIES

Romani «Njeriu gjigant» është një vepër fantastike-shkencore e politike, madje më tepër fantastike-politike se sa shkencore, mbasi autori interesohet më fort për përdorimin e shpikjes shkencore, se sa për vetë shpikjen. Autori ka dashur të japë, fashistizimin e jetës në vendet kapitaliste, orvajtjen e kapitalit për të vënë në shërbim të tij kokët më të mëdha të shkencës. Borgjezia në fazën e sotme, sukseset e shkencës i përdor për të ruajtur dhe mbrojtur sistemin e saj të kalbur, të dënuar historikisht. Këtë ide dhe realitet historik, autori është munduar ta zbërthejë nëpërmjet fatit të jetës dhe të shpikjes së shkencëtarit Batler. Nga ana tjetër ai ka kundërvënë forcat regresive të përfaqësuara nga senatori Xhon Stivens, shkencëtari Maks Veber, peshkopi etj që spekulojnë me arritjet e shkencës, në rastin konkret me hormonet e rritjes që ka zbuluar Batleri. Në ndihmë të profesor Batlerit autori ka vënë forcat përparimtare e revolucionare të përfaqësuara nga Redi, Albano, Pris etj.

Me gjigantët autori do të dënojë nocionin famëkeq të «superfuqisë», mbi të cilin mbështetet sot gjithë ekspansioni politik dhe ushtarak i SH.B.A. dhe B.Sovjetik.

Romani mbyllet me dështimin e Xhon Stivensit, me demaskimin e parodisë së zgjedhjeve dhe me zgjimin politik të Batlerit, i cili e kupton përgjegjësinë politike që merr me studimet e veta se kapitalizmi është armik i njerëzimit dhe i shkencës së tij.

KAPITULLI I

Një taksi qëndroi në krye të rrugës numër trembëdhjetë. Nga porta e pasme doli një burrë i ri, i veshur me pardesy dhe me kapelë feltri në kokë. Streha e saj e gjerë dhe e kthyer përpara i mbulonte pothuaj gjithë fytyrën. Kapela ishte e vjetër dhe e dalë boje nga përdorimi i gjatë. Nga forma dhe madhësia, ajo nuk dallonte shumë nga «panamaja» e njerëzve të jugut. I tha shoferit ta priste, pastaj u drejtua me të shpejtë për te një vilë me oborr të madh përpara, të rrethuar me kangjella hekuri.

Vjeshta ishte në të dalë. Mbi trotualet dhe mbi pllakat prej betoni të udhëve shtriheshin gjethet e zverdhura të akacieve të veriut dhe plepit kanadez. Ato binin ngadalë me një siguri të tillë që të kujtonte ritmin, me të cilin po e përfshinte vjeshta qytetin, me një zhurmë që i ngjasonte gërvishjes së një letre celofani. Që përtej qytetit vinte zhurma e mbytur e oqeanit dhe dhjetëra zhurma të tjera që përziheshin me të. Sirenat e vaporeve që po i linin lamtumirën portit, e pritnin si me thikë uturimën e ujërave dhe sajnin me të një britmë ngjethëse. E gjithë kjo që një zhurmë mbytëse dhe i ngjante pak a shumë rropamës së trenave ajrorë që trondisnin grataçielet. Megjithatë qyteti kishte çastet e veta të pushimit, ato ishin intervalet, kur dallgët ktheheshin të lodhura në oqean, pasi ishin larguar trenat, pasi që zhdukur në qiellin e zi

plot tymra ndonjë avion zhurmëmadh. Po ato ishin pushime tepër të shkurtëra dhe ndoshta po aq tronditëse sa zhurmat e vërteta. Kontrasti ndikonte për t'i nxjerrë në reliev me tërë fuqinë e tyre.

Duke ecur drejt vilës, Stenli mendonte për Norman Batlerin. Ç'drejqin kishte dashur ai që e kishte ngritur laboratorin në këtë anë gjithë zhurmë?

Megjithatë vila «Trinidad» ishte një vend për t'u lakmuar në tërë qytetin, ishte si në oaz mes ndërtesave të larta që i zinin frymën asaj ane. Vila ishte e vetmja njollë e gjelbër në tërë Njuharkun, po të përjash-toje parqet publike me pemët tërë pluhur dhe kutitë e konservave të flakura në të katër anët. Shtypi zilen, pastaj zgjati kokën nga kangjellat. U çudit. Lulishten e kishin lënë pas dore. Trëndafilat e mëdhenj të Holandës qenë harlisur përdhe nga të rriturit jashtë mase. Dafne indika dhe zambakët e bardhë të fjordeve e kishin bërë vendin pyll. Bari i dendur që rritur si fier i lartë nëpër saksitë ku jetonte në miniaturë baobabi i Afrikës. E kish-te kaluar pemën «gjigante» duke i dhënë fund kështu kësaj ironie të klimës.

Stenli vështronte shumë i çuditur dhe kishte harruar që nuk po ia hapnin derën. Siç që i hutuar, zuri të ecte gjatë murit duke çikur kangjellat një nga një me dorë. Kudo e njëjta gjë: braktisje dhe harresë!

Stenli psherëtiu dhe zuri të shqetësohej. E gjithë kjo ishte tepër e çuditshme. Norman Batleri nuk do ta kishte lënë kurrë lulishten në këtë gjendje.

Përtej vinte një oborr i ndarë me shufra hekuri dhe me tel rrezë. Batleri mbante aty kafshët që i duheshin për eksperimente.

Edhe oborri që i shkretë. Stenli zgjati kokën. Vendet ku u hidhnin ushqimin kafshëve qenë krejt të thata dhe dukej qartë që nuk i kishin përdorur prej kohësh.

Ndjeu hapa pas shpinës dhe u kthye përnjëherësh. Një fëmijë nja tetë vjeç e tërhiqte të ëmën drejt vilës.

— Dua zogun Lira dhe pavodat e mëdha! — ngulte

këmbë djali gati duke qarë. — Dua të shoh pavodën e profesorit.

E ëma i hodhi një vështrim tërë frikë Stenlit, pastaj e ktheu me forcë të birin dhe s'e la t'u afrohej kangjellave. Stenli ngriti supet. «Këtu diçka paska ndodhur», mendoi ai. Pastaj iu kujtua që kishte marrë letër në udhë e sipër, në Zvicër, përpara tri ditësh dhe u qetësua. Letra ishte shkruar nga Norman Batleri përpara dy javësh dhe mbante adresën e vilës «Trinidad». Batleri nuk e kishte njoftuar se mund të ndërronte laboratorin. «Po braktisja këtu nuk është punë dy javësh, u shqetësua prapë Stenli, është shumë e gjatë...» I ra edhe një herë ziles dhe priti. Shoferi i taksisë kishte ngritur mbulesën e përparme të maqinës dhe seç po bënte.

Stenli nxori një cigare dhe e ndezi. Gjithfarë mendimesh nisën t'i vërtiteshin nëpër kokë.

Dy veta që kaluan andej iu shmangën trotuarit posa iu afruan vilës dhe zbritën në udhë. Stenlit iu duk se ata e vështruan në një mënyrë të jashtzakonshme.

E mbajti një kohë të gjatë gishtin në butonin e ziles. Nga vila asgjë!

Kishte katërmbëdhjetë muaj që ishte larguar nga Njuharku. Gjithë këtë kohë e kishte kaluar në lindje, në Filipine, në Australi dhe në Zelandën e Re për të mbledhur materiale shkencore që i duheshin për disertacionin. Meqë fusha e studimeve të tij ishte e afërt me kërkimet e Norman Batlerit, materialet e mbledhura u hynin në punë të dyve. Stenli qe asistent i Norman Batlerit. Batleri e kishte marrë posa u diplomua, po në të vërtetë Stenli i kishte ndihmuar profesorit shumë kohë më përpara.

Stenli ishte aq këmbëngulës në punë sa e bëri Batlerin menjëherë për vete. Karakteri i tij përkonte me mendimet që kishte Norman Batleri, që vinte këmbënguljen përpara inteligjencës kur përcaktonte një kërkues. Rasti i Stenlit qe ideal për të vërtetuar këtë, megjithëse te asistenti këmbëngulja dhe inteligjenca shkonin krah për krah. «Duke u nisur nga këmbëngulja e Stenlit, qeshte

Batleri në të rrallë, kushdo që ka pak fantazi, mund ta marrë asistentin tim për një nga ato mushkat proverbiale të papunëve të Avinjonit»¹⁾

Norman Batleri merrej prej dhjetë vjetësh me studimin e gjendrave me sekrecion. Në fillim i hyri kësaj valleje thjesht për të shëruar të sëmurët, pastaj shkoi tepër larg. Udhën ia hapën vetë ato gjendra misterioze, për të cilat gjer atëhere dihej fare pak, ose kishte të dhëna të gabuara. Nga studimi dhe shërimi i sëmundjeve, Batleri kaloi gjer te ndërrimi i vetive të qenieve të gjalla. Aq përpara shkoi, sa në sytë e të tjerëve ai mori pamjen e një magjistari çudibërës. Në oborrin e rrethuar me tel shiheshin pavoda, pula, gjela deti dhe plot kafshë të tjera afro tri herë më të mëdha nga ato të zakonshmet. Padsdrekeve kangjellat e vilës mbliidhnin plot kureshtarë që vinin të vështronin çuditë e profesorit. Vështronin dhe tundnin kokën të mahnitur, po asnjërit nuk i shkonte ndër mend që këto mrekulli Batleri i kishte arritur përmes hipofizës, gjendrës misterioze në «shalën e Turkut»²⁾

Stenli Pris sa vinte dhe shqetësohej më shumë. Papritur u kujtua që në aeroport ia kishin mbajtur në duar më shumë se sa duhej pashaportën dhe se një nga nëpunësit nuk ia kishte ndarë sytë çantës së tij të madhe.

Stenli u drodh, u shkëput nga kangjellat dhe vrapoi drejt taksisë. Hapi derën dhe mori çantën. Aty brenda kishte katërmbëdhjetë muaj punë kërkuese dhe mendime si rrjedhim i vëzhgimit nëpër vendet e lindjes, dhe kryesoren «ndikimin e rrezatimit diellor mbi rritjen e organizmit».

1) E përdor A. Dode. Është shprehje mjaft popullore në Francë. Rrjedh që nga koha kur papët e kishin selinë në Avinjon të Francës.

2) Hipofiza është gjendër me sekrecion të brendshëm, ndodhet në «shalën e Turkut». Hipofiza influencon në rritjen e organizmit dhe në procese të tjera.

— Paguani atëhere, mister — i tha shoferi që e pa të dilte me çantën.

— Pritni — ia ktheu Stenli. — Nuk do të qëndroj shumë.

Ai kishte pasur ndër mend vetëm sa ta shihte Norman Batlerin, pastaj të shkonte në shtëpi.

Stenli pyeti një plak që po kalonte nëpër trotuar.

Plaku ngriti supet pa folur.

— Nuk e njihni profesorin Batler, mister?

Prapë ngritje supesh.

Një grua që kaloi po atë çast për çudinë e madhe të asistentit tha se nuk ia kishte dëgjuar kurrë emrin këtij profesori.

— Zonjë! Atëhere me siguri do ta njihni Xhosi Xhozdejin — tha me cinizëm të hapur Stenli. (Xhosi Xhozdej ishte klloun cirku.)

Ju drejtua edhe një polici. Policët në Njuhark janë mbretër pa kurorë.

— Nuk e njoh, — u përgjegj ai pa pikë njerëzie.

E lëshoi veten krejt. E pushtoi një valë e zymtë, e trishtuar. Gjithë gëzimi dhe entuziazmi që kishte ndjerë me të vënë këmbën në tokë, tani qe zhdukur. Vendin e tyre e zuri një farë zbrazësie dhe frike. Ju duk se qyteti kishte ndërruar shumë në ato katërbëdhjetë muaj, iu duk sikur ai vraponte me dëshirë drejt së keqes dhe çnjerëzores. Katërbëdhjetë muaj përpara nuk ishte aq i vrejtur ky qytet, nuk të përgjegjeshin kaq harbutërisht banorët e tij. Kështu mendonte Stenli. Ai vështroi orën dhe desh të shkonte deri në fakultet të pyeste për Batlerin, kur diçka kërciti nga vila. Pastaj dera e brendshme u hap dhe një njeri jashtëzakonisht i shkurtër nxori pak kokën jashtë saj.

— Din! — thirri gjithë gëzim Stenli. — Din!

Shkurtabiqi mulat çapëloi sytë gjithë frikë dhe bëri të hynte prapë brenda. Ai plakush sa një grusht i shërbente si roje vile Norman Batlerit.

— Ç'më fshihesh, mor budalla i mallëkuar? Jam unë, Stenli! — ulëriti tjetri duke parë që shkurtabiqi po e mbyllte derën pak nga pak.

Mulati e mbylli edhe më shumë derën dhe gati humbi pas saj.

— Ç'ka ndodhur, moj pjellë e keqe? — bërtiti Stenli duke harruar që ndodhej në mes të rrugës. — Ku është profesori? — Me të dëgjuar pyetjen e fundit, mulati u zhduk fare.

— Ah! — psherëtiu Stenli dhe kërceu në murin ku mbështeteshin parmakët e hekurt. Ai po matej të hidhej përtej, kur ndjeu një dorë të fuqishme në sup. U kthye dhe mbeti si i mpirë. Dy burra të shëndoshë qëndronin përpara tij. Pa nga rruga. Ngjitur me taksinë e tij kishin ndaluar një «Bens» i madh, i zi.

— Ç'dëshironi? — pyeti Stenli i tronditur.

— Zbrisni!

Stenli u hodh poshtë.

Njëri nga ata të dy ktheu jakën e përdesysë, Shërbimi sekret i shtetit!

— Ky është keqkuptim — kundërshtoi Stenli. — Unë nuk desha për të... Unë jam...

Ai mendoi se mos e kishin marrë për ndonjë hajdut.

— Nuk ka asnjë keqkuptim, mister. Ju njohim fare mirë. Ju jeni Stenli Pris.

— Dhe atëhere? — pyeti i dëshpëruar Stenli.

— Atëhere ju lutemi të vini me ne — tha njëri nga ata.

Stenlit iu kujtua menjëherë se ku e kishte parë atë fytyrë. Ai ishte nëpunësi i doganës që kishte mbajtur diçka më gjatë pashaportën e tij. Me sa dukej ata e paske-shin ndjekur. Stenli shtrëngoi më shumë dorezën e çantës, po pas pak kjo iu duk qesharake dhe e lëshoi. Gjer tani ata të dy ishin sjellë shumë mirë me të.

— Të paguaj taksinë, atëhere — foli Stenli dhe psherëtiu.

— Është paguar! — ia kthyen ata me një gojë.

Çudia e asistentit sa vinte e shtohej. Po ai nuk e zgjati më shumë. I hapën derën e maqinës dhe hyri

brenda. Ktheu kokën nga taksia. Shoferi i saj vështronte gjithë inat nga «Bensi», po nuk ia mbajti të lëvizte. Me sa dukej nuk e kishin paguar. Stenli u zemërua dhe desh të thoshte diçka. Po atë çast diçka tjetër e turbulloi. Pranë shoferit të «Bensit» qëndronte një i tretë. Ai vështronte drejt përpara pa e kthyer kokën nga Stenli. I pa fytyrën në pasqyrë dhe u drodh. Ai ishte Maks Veberi, një shkencëtar me zë, i lidhur me qarqet e Jarta të Njuharkut. Stenli e kishte takuar dy a tri herë nëpër konferenca shkencore, po s'kishte miqësi me të.

— Mister Veber! — i thirri ai megjithatë. — Mister Veber! — Ai që rrinte pranë shoferit nuk e ktheu fare kokën. Pamja e fytyrës së tij në pasqyrë ishte e qetë. Stenli u lëshua i mërziur pas poltronës. Maqina zuri të çante me shpejtësi udhët plot lëvizje të Njuharkut.

KAPITULLI II

Vetëm kur zbardhi e kuptoi se kishte punuar gjithë natën. Megjithëse laborator i ndriçohej shumë mirë nga llambat e argonit, drita e diellit ua doli atyre.

I pari e ngriti kokën nga mikroskopi Norman Batleri. Ai ndjeu në gojë shijen e keqe të gjithë atyre purove «Marlboro» që kishte pirë. U kollit nja dy herë vrazhdë, u shtriq si ai që posa zgjohet dhe shtypi një buton në anë të tryezës së punës. Pastaj u kthye me gjithë poltronën e vet rotulluese dhe pa asistentin pas dhomës me xham.

Maks Veberi nuk e kishte lënë ende punën.

Batleri fërgëllloi nga kënaqësia. Ky qe një fërgëllim prej njeriu të shkencës që ka kaluar gjysmën e jetës në laborator dhe që kërkon ta gjejë pasionin e kërkuesit edhe të tjerët.

Shkencëtari është njeri. Edhe ai ka baticën dhe zbacicën e tij. Më të rrallë ka edhe çastet e pendimit për atë